

خاتمی و نافرمانی مدنی

منبع: سایت زیتون، روز یکشنبه، مورخ: ۱۴۰۲/۱۲/۱۳

سیاست‌ورزی امری ست تخته بند زمان و مکان. لازمه این سخن این است که در این قلمرو، احکام و داوری های قطعی و تخطی ناپذیر نداریم. همانگونه که آقای خامنه‌ای کنونی، آقای خامنه‌ای دهه هفتاد نیست و شیوه حکمرانی‌اش تفاوت محسوسی کرده و با نظارت و هدایت و رضایت ایشان، تیغ نظارت استصوابی شورای نگهبان روز به روز تیزتر گشته و رکن جمهوریت نظام بیشتر مجاله شده و به محاق رفته؛ آقای خاتمی امروز نیز خاتمی رئیس جمهور دهه‌های هفتاد و هشتاد شمسی نیست.

سال گذشته، خاتمی از جنبش / خیزش مبارک «زن، زندگی، آزادی» حمایت جدی کرد؛ بیانیه ای پانزده ماده‌ای منتشر کرد که «نظام» بدان هیچ وقعی نهد. او اسفند امسال در کنار اکثریت خاموش معترض و ناراضی ایستاد؛ از حق شهروندی خود بهره برد، به سخنان ناتراشیده و ناموجه روحانیانی که مشارکت در انتخابات را به دیانت و فقاقت و اطاعت گره زدند عنایتی نکرد، «نافرمانی مدنی» پیشه کرد و رای نداد. به تعبیر دیگر، از آنجائی که در شرایط فعلی، با در نظر گرفتن تمام جوانب، خاتمی امیدی به گشودن روزنه‌ای و کاستن از حجم درد و رنج قاطبه شهروندان و افزایش خیرعمومی از طریق صندوق انتخابات نداشت، عطای مشارکت را به لقایش بخشید.

پیشتر نوشتیم که ملاک و محک اخلاقی موجه درباره کنشگری سیاسی رهگشا به روایت نگارنده، عبارت است از مد نظر قرار دادن «اصل فایده» و فایده‌گرایی قاعده‌محور.^۱ به تعبیر دیگر، بیشینه شدن فایده و کمینه‌شدن درد و رنج برای اکثریت مردمان، قوام‌بخش و معیار تصمیم‌گیری برای انجام یا ترک فعلی در حوزه سیاست است. فایده‌گرایی اخلاقی در حوزه سیاست از طرق گوناگون محقق می‌گردد و یک شیوه ندارد. بسته به شرایطی که در آن بسر می‌بریم، می‌توان از صندوق رای و مشارکت در انتخابات به افزایش خیرعمومی^۲ دامن زد و حکمرانی خوب^۳ را تحقق بخشید؛ همچنین می‌توان به مدد نافرمانی مدنی^۴ به سر وقت خیرعمومی رفت و بر آن افزود.

چنانکه درمی‌یابم، رئیس جمهوردوره اصلاحات به این جمع‌بندی و داوری رسید که مشارکت در انتخابات مجلس و خبرگان اسفند ماه، با در نظر گرفتن تمام جوانب، عملاً کمکی به افزایش خیرعمومی نمی‌کند و روزنی را نمی‌گشاید؛ بلکه سبب تحکیم مناسبات ظالمانه موجود می‌گردد؛ که پروای پاسداشت

۱. نگاه کنید به نوشتار «چرا با انتخابات پیش رو قهریم؟»، در لینک زیر:

<https://www.zeitoons.com/113803>

2. common good
3. good governance
4. civil disobedience

حقوق بنیادین شهروندان را ندارد و در این میان از هیچ امری دریغ نمی‌کند و خط قرمزی ندارد. از اینرو از حقوق شهروندی خود استفاده کرد، نافرمانی مدنی را بر کشید و از طریق رای ندادن که مصداقی از کنش اعتراضی خشونت پرهیزاست، در افزایش خیر عمومی کوشید. با چنین کنش سنجیده و بهنگامی، موضع خاتمی با نگرش و راهبرد عزیزان محصور و محبوسی چون میرحسین موسوی، زهرا رهنورد، مصطفی تاجزاده، سعید مدنی... قرابت بیشتری پیدا کرد.

به عنوان «گذار طلبی» که به تفکیک نهاد دیانت از حکومت عمیقاً معتقد است و استبداد دینی مستقر را مضرّ و رهن می‌انگارد؛ این کنش سیاسی اعتراضی سید محمد خاتمی، رئیس جمهور اسبق را به فال نیک می‌گیرم، ارج می‌نهم و در راستای تحقق خیر عمومی در سپهر سیاست سرزمین مادری می‌انگارم.